

NVAO NEDERLAND

TOETS NIEUWE OPLEIDING
ASSOCIATE DEGREE
ARCHITECTURAL CRAFTS
Zuyd Hogeschool

ADVIESRAPPORT
18 november 2025

Inhoud

1	Procedure TNO.....	3
2	Nieuwe opleiding.....	4
2.1	Algemene gegevens.....	4
2.2	Profiel.....	4
2.3	Panel.....	4
3	Oordeel.....	6
4	Sterke punten.....	8
5	Aanbevelingen.....	9
6	Beoordeling	10
6.1	Standaard 1: Beoogde leerresultaten.....	10
6.2	Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	12
6.3	Standaard 3: Toetsing.....	16
6.4	Graad.....	19

1 Procedure TNO

Om erkenning door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) te verkrijgen, moet een nieuwe opleiding met succes de procedure toets nieuwe opleiding (TNO) doorlopen. Alleen na deze kwaliteitstoets kan de onderwijsinstelling de wettelijk beschermde getuigschriften of diploma's voor de opleiding uitreiken.

De procedure voor een nieuwe opleiding is iets anders dan voor bestaande opleidingen die al zijn geaccrediteerd. Een TNO is een *plan*beoordeling. Na accreditatie valt ook de nieuwe opleiding onder de reguliere accreditatieprocedure.

Een NVAO-panel van deskundigen toetst de kwaliteit van de nieuwe opleiding tijdens een locatiebezoek aan de universiteit of hogeschool. Een discussie tussen 'peers' vormt de basis van de beoordeling en resulteert in een adviesrapport. Informatie over de invulling van het locatiebezoek en een overzicht van het bestudeerde materiaal zijn op te vragen bij de NVAO.

De beoordeling is gebaseerd op de standaarden zoals omschreven in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' van de NVAO (Staatscourant 2024, nr. 6405). Deze plantoetsing geldt voor instellingen met een erkenning instellingstoets kwaliteitszorg. Het panel geeft een gemotiveerd oordeel over de standaarden op een driepuntsschaal: voldoet, voldoet ten dele, of voldoet niet. Vervolgens formuleert het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, eveneens op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden, of negatief.

Dit adviesrapport bevat de bevindingen, overwegingen en oordelen van het panel, evenals de sterke punten en aanbevelingen. Op basis van dit rapport neemt de NVAO een accreditatiebesluit. Een beknopt adviesrapport is eveneens beschikbaar. De NVAO publiceert beide rapporten.¹

Meer informatie over de NVAO-werkwijze en de TNO-procedure is te vinden op www.nvao.net.

¹ <https://www.nvao.net/nl/besluiten>

2 Nieuwe opleiding

2.1 Algemene gegevens

Instelling	: Zuyd Hogeschool
Opleiding	: Architectural Crafts
Variant(en)	: Voltijd
Graad	: Associate degree
Afstudeerrichtingen	: geen
Locatie(s)	: Maastricht
Studieomvang	: 120 EC ²

2.2 Profiel

De Ad Architectural Crafts (Ad AC) van Zuyd Hogeschool leidt studenten op tot assistent ontwerpers in het architectonische domein. Assistent ontwerpers werken in een ondersteunende functie binnen bureaus met een focus op digitale ontwerpen en duurzaamheid. Zij zijn de verbinders tussen de creatieve, technische en communicatieve aspecten van ontwerp- en productieprocessen. Voorbeelden van taken zijn: visualisaties maken, 3D printen, uitwerken van schetsen en presentaties voorbereiden. Studenten ontwikkelen zich in de opleiding tot beeldende professionals met een kritische onderzoekende houding. Dit gebeurt in projecten rond actuele maatschappelijke thema's, ondersteund door theorie, vaardigheden en 'crafts' onderwijs in de werkplaatsen. Het afstuderen vindt plaats binnen de opleiding en is individueel.

De opleiding is de eerste Ad binnen de Architectuur Academie Maastricht (AAM). De opleiding is kleinschalig (met een instroom van 10-20 studenten) en heeft een toelatingsprocedure. Met de aanvulling van de Ad-opleiding biedt de AAM voor studenten een doorlopende leerlijn van Ad naar bachelor- en masterniveau.

2.3 Panel

Samenstelling

1. ing. Mark Tammer MSc, MEng (*voorzitter*), directeur Institute for Design & Engineering bij de Hogeschool Utrecht
2. dr. Sonja Spee, adviseur kwaliteits- en onderwijsontwikkeling bij het Koninklijk Conservatorium Antwerpen bij de AP Hogeschool Antwerpen (B)
3. ir. Winfried van Zeeland, docent hbo Bouwkunde aan de Haagse Hogeschool en architect en eigenaar ZAPP Architecture in Den Haag
4. Anina Jonker BSc (*student-lid*), student masteropleiding wo Climate Studies aan Wageningen University en afgestudeerd aan o.a. de bacheloropleiding hbo Autonome Beeldende Kunst bij de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Ondersteuning

- Anne Staring MSc, secretaris
- Anouk Baars MSc, NVAO-beleidsmedewerker en procescoördinator

² European Credits

Locatiebezoek

Maastricht, 30 september 2025

3 Oordeel

Het NVAO-panel oordeelt positief onder voorwaarden over de kwaliteit van de Ad-opleiding Architectural Crafts van Zuyd Hogeschool. De opleiding voldoet aan de standaarden 1 en 2 en voldoet ten dele aan standaard 3 van het NVAO-kader voor instellingen met erkenning instellingstoets kwaliteitszorg.

De Ad-opleiding heeft volgens het panel een eigen en interessante positionering binnen de AAM. Studenten worden op basis van hun talenten opgeleid voor de nieuwe ondersteunende functie van assistent ontwerper in het architectonische domein. In de opleiding ontwikkelen zij zich van onderzoekende makers-in-opleiding tot zelfstandige, contextbewuste ontwerpers. Het autobiografisch handelen is daarbij een originele en kansrijke invalshoek die de opleiding een herkenbaar 'Maastrichts gezicht' geeft.

Het opleidingsprogramma bestaat uit projectonderwijs rond eigentijdse maatschappelijke thema's en inspirerende leeractiviteiten in werkplaatsen en ateliers. Studenten worden intensief begeleid bij het maken van ontwerpen. De leeromgeving van de opleiding vraagt echter veel zelfsturing en reflectievermogen. Er is volgens het panel meer structuur en sturing nodig om de Ad-student vanaf periode 1 optimaal te laten leren en ontwikkelen. Daarom is aandacht voor een Ad-specifiek pedagogisch-didactisch model en informatie aan (toekomstige) studenten belangrijk. Ook moet een ongewenste verschuiving naar bachelorniveau en -complexiteit worden voorkomen.

Het enthousiaste ontwikkel- en docententeam brengt relevante werkveldervaring in de opleiding. Aanvullend vraagt de afstemming met het bredere werkveld ook nog om 'finetuning'. Het panel beveelt de opleiding aan om te kiezen voor de structurele participatie van werkveldpartners vanuit een onafhankelijke rol als 'critical friends'.

Het panel heeft waardering voor de ambities voor de toetsing. De holistische toetsaanpak past bij het competentiegericht en artistieke karakter van de opleiding. Ook vindt het panel de keuze voor een nieuwe brede examencommissie positief voor het borgen van de toetskwaliteit. De uitwerking van de toetsing en beoordeling voor de student zodat deze passend is voor niveau 5, verdient echter nog aandacht. Om de toetsing transparant en navolgbaar te maken is een concretere uitwerking nodig. Ook constateert het panel dat de nieuwe examencommissie nog onvoldoende het Ad-eindniveau kan beoordelen en daarmee borgen. Op basis van het voorgaande komt het panel tot het oordeel voldoet ten dele op standaard 3.

De opleiding voldoet in belangrijke mate aan de basiskwaliteit, maar om te zorgen/borgen dat de opleiding volledig aan de basiskwaliteit voldoet, legt het panel de volgende voorwaarden op:

- Geef duidelijke richtlijnen en beoordelingscriteria, zodat de student precies weet wat er wordt verwacht en hoe het werk beoordeeld zal worden;
- Zorg voor Ad-expertise in de examencommissie zodat de examencommissie het eindniveau van de opleiding goed kan borgen.

Voor de termijn om aan de voorwaarden te voldoen, adviseert het panel een periode van 1 jaar.

Standaard	Oordeel
1 Beoogde leerresultaten	voldoet
2 Onderwijsleeromgeving	voldoet
3 Toetsing	voldoet ten dele
Eindoordeel	positief onder voorwaarden

4 Sterke punten

Het panel constateert de onderstaande sterke punten:

1. Origineel en kansrijk opleidingsprofiel – Deze Ad-opleiding onderscheidt zich doordat studenten worden opgeleid tot kritische en maatschappijbewuste ontwerpers.
2. Talent van student staat centraal – Door de aandacht voor hun *mogelijkheden* op creatief, technisch en communicatief gebied vinden Ad-studenten een passende plek als ontwerper.
3. Intensieve begeleiding door docenten – Door de continue dialoog met docenten, reflectie en persoonlijke feedback ontwikkelt de Ad-student zich tot een zelfstandige, kritisch denkende professional.
4. Community van studenten en docenten – De dagelijkse ontmoeting in ateliers en werkplaatsen en gezamenlijke activiteiten van de AAM dragen bij aan de ontwikkeling van de professionele identiteit als ontwerper.
5. Betrokken en enthousiast docententeam – Veel docenten zijn ook actief als architect, ontwerper of onderzoeker in de beroepspraktijk en kunnen zo actuele praktijkkennis met studenten delen.

5 Aanbevelingen

Met het oog op de verdere ontwikkeling van de opleiding doet het panel een aantal aanbevelingen. Deze aanbevelingen doen geen afbreuk aan het oordeel positief onder voorwaarden over de kwaliteit van de opleiding.

1. Ad-niveau – Houd er aandacht voor dat de beoogde leerresultaten en competenties in lijn blijven met niveau 5. Het onderscheid met niveau 6 moet scherp en zichtbaar zijn voor docenten, studenten en werkveld.
2. Betrokkenheid werkveld – Betrek structureel werkveldpartners met een meer onafhankelijke blik van buiten als 'critical friends'. Verrijk ook de leeromgeving door het externe werkveld bij de doorontwikkeling van het programma te betrekken.
3. Ad-specifieke didactiek – Zorg voor het verder uitwerken van de structuur en sturing, zodat het programma - zeker in de beginfase - voldoende houvast biedt voor Ad-studenten.
4. Informatie aan studenten – Zorg dat de OER en bijbehorende booklets volledig en helder zijn over regelingen en afspraken en goed aansluiten bij de informatiebehoefte van Ad-studenten.
5. Theoretische deel afstudeerproject – Zet de verschillende vormen en de theoretische onderbouwing van het afstuderen duidelijker neer. Omschrijf wat bij elke vorm wordt verwacht voor een zinvolle aansluiting bij het maatwerk en de toekomstige rol van assistent ontwerper.

6 Beoordeling

6.1 Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Beroepsprofiel

De opleiding Ad AC leidt studenten op tot assistent ontwerper in het architectonische domein. Een passende functie voor de professional op niveau 5 is de nieuwe ijkfunctie Architectuur & ontwerp 4 (Functiehuis architectenbureaus 2024). Afgestudeerden komen ook terecht in functies als assistent interieurontwerper of ontwerpbegeleider (interieur)bouw. De assistent ontwerper werkt onder begeleiding aan de uitwerking van ontwerpen voor één of enkele projecten tegelijk. Dit gebeurt vanuit een beeldend verbindende rol tussen betrokken partijen bij het onderzoeken, maken en presenteren van een ontwerp. Vaak gaat het om relatief nieuwe taken die ontstaan binnen bureaus die zijn gespecialiseerd in digitale ontwerpen en duurzame oplossingen. Binnen het werkveld is daarbij sprake van een transitie naar kleinere flexibele bureaus. Voor bureaus betekent deze nieuwe functie een structurele invulling van taken die nu nog vaak tijdelijk worden uitgevoerd door stagiaires of beginnend architecten. Het gesprek met het werkveld bij het locatiebezoek bevestigt de behoefte van bureaus aan ontwerpers die vanuit een ondersteunende functie werken.

Opleidingsprofiel

De opleiding Ad AC is binnen de AAM ontwikkeld in nauwe samenwerking met de bacheloropleiding Vormgeving, profiel Architectuur en Interieur. De opleidingen van de AAM zijn gebaseerd op een samenhangende didactische visie en de kunst van het onderzoekend ontwerpen. Het panel vindt het origineel en kansrijk dat ook bij de Ad-opleiding is gekozen voor een autobiografische benadering. In deze benadering leren studenten niet alleen zichzelf kennen en uiten als ontwerper, maar ontwikkelen zij zich ook tot een onafhankelijke kritisch denkende professional. Voor het werkveld is dit een voordeel: de assistent ontwerper is vertrouwd met de manier waarop collega-architecten zijn opgeleid. De focus op de maatschappelijke relevantie van een ontwerp is ook een onderscheid met andere Ad-opleidingen in het kunstendomein. Deze komt tot uiting in de thematische opbouw van de opleiding die nauw aansluit bij actuele vraagstukken. Vanuit de euregionale context van de AAM staat daarbij het onderzoek naar menselijke perceptie centraal (volgens de fenomenologische benadering). De onderwijsvisie verbindt 'critical thinking' aan 'critical making'. Bij het maken hoort een praktijk van bouwen die een nog bijzondere ambachtelijke (crafts) ervaring koestert.

Met deze nieuwe Ad krijgen meer studenten een plek waar hun talent tot bloei komt. Ondanks de toelatingsprocedure voor de bacheloropleiding van de AAM zijn er jaarlijks gemiddeld toch 25-30 studenten die uitvallen. Voor deze studenten en aankomende studenten uit het mbo en vo biedt de Ad mogelijkheden om nog beter de afweging te maken wat voor hen een passende plek en opleiding is. Het panel vindt het uitgangspunt om aan te sluiten bij de talenten van de studenten lovenswaardig. De Ad

AC vormt een aanvulling in het portfolio en de community van de AAM. De AAM kan zo architecten opleiden van assistent ontwerper tot ontwerper, (interieur)architect en zelfstandig cultureel ondernemer.

Beoogde leerresultaten

De opleiding Ad AC gebruikt de Beschrijving niveau 5 Associate degree van de Vereniging Hogescholen (2018) en de domeinspecifieke uitwerking van de leerresultaten uit het Opleidingsprofiel Beeldende kunst en vormgeving (2018). Bij de Ad gaat het om de ontwikkeling van beeldende, ontwerpende professionals die kunnen doorstromen naar een (verkorte) bacheloropleiding, maar vooral leren als ontwerpers een eigen positie in ontwerp- en productieprocessen in te nemen. Ontwerpers op niveau 5 ontwikkelen doelgericht een eigen beeldende manier van werken met materiaal, digitale tools, technieken en media. Dit gebeurt in de Ad AC via 'casestudies' (praktijksimulaties in het onderwijs) als context waarin studenten beeldende artistieke oplossingen ontwikkelen.

De opleiding heeft niveau 5 verder uitgewerkt volgens de zeven competenties van het eerdergenoemde opleidingsprofiel. Deze staan in onderstaande tabel beschreven:

Competenties / leeruitkomsten Ad AC	
1. Creërend vermogen	De student maakt (beeldend) werk, dat voortkomt uit praktijkgericht onderzoek en waarin de eigen stijl en werkwijze zichtbaar wordt. Het (beeldend) werk creëert betekenis in een bepaalde context.
2. Reflectief vermogen	De student kan werk en werkwijze van zichzelf en anderen onderzoeken, analyseren en beoordelen en kan dit onder woorden brengen, om hiermee het eigen werk te positioneren.
3. Vermogen tot ontwikkeling	De student kan eigen werk en werkwijze blijvend ontwikkelen en draagt daarmee bij aan eigen professionele groei.
4. Organiserend vermogen	De student heeft een ondernemende houding en kan voor zichzelf een professionele en inspirerende werksituatie opzetten en in stand houden.
5. Communicatief vermogen	De student kan ideeën, concepten, werk, werkwijze en visie verwoorden en beeldend presenteren aan professionals en belanghebbenden van binnen en buiten de werkpraktijken.
6. Omgevingsgerichtheid	De student kan zich actief, nieuwsgierig en onafhankelijk verhouden tot de context waarin de student werkt en de belanghebbenden in die context.
7. Vermogen tot samenwerken	De student kan in een samenwerkingsverband actief en verbindend bijdragen aan de totstandkoming van werk, een creatief product, dienst of proces.

Het panel vindt dat de competenties en bijbehorende leeruitkomsten voldoende aansluiten bij niveau 5. Daarbij is het wel zo dat een aantal formuleringen van de competenties en het gevraagde hoge niveau van reflectie en onderzoek een risico kunnen vormen voor het ambitieniveau van de opleiding. Tijdens het locatiebezoek heeft de opleiding het onderscheid tussen de Ad (niveau 5) en de bacheloropleiding (niveau 6) toegelicht. De opleiding heeft in een pilot met 8-12 studenten gekeken naar opdrachten die passen bij niveau 5. Een voorbeeld hiervan is het ontwerpen van het interieur van een kleinschalig restaurant. Dit is een minder complexe opdracht dan een opdracht voor studenten van de bacheloropleiding. Van Ad-studenten wordt niet verwacht dat zij zelf alle verbanden leggen. Ontwerpopdrachten zijn niet altijd concreet, maar worden voor hen concreter gemaakt. Kenmerkend is ook dat studenten de ruimte hebben om zich op één of meerdere van de domeinen creatief, technisch en communicatief te ontwikkelen. Dit hangt af van hun persoonlijke talent.

Het panel vindt het belangrijk dat de opleiding waakzaam blijft op de aansluiting met het Ad-niveau. De opleiding kan hiervoor ook het herijkte opleidingsprofiel Beeldende kunst en vormgeving (2024, nog in ontwikkeling) gaan gebruiken.

Betrokkenheid van het werkveld

Het werkveld is in het voortraject van de opleiding betrokken bij het ontwikkelen van het beroepsbeeld en opleidingsprofiel. De opleiding heeft ervoor gekozen geen aparte werkveldcommissie in te richten, maar de verbinding met het werkveld op een meer geïntegreerde en dynamische wijze vorm te geven. Dit gebeurt o.a. door actieve werkveldprofessionals als docenten en projectbegeleiders aan te stellen en door externe werkvelddeskundigen te betrekken bij het afstuderen. Het panel heeft voor de ontwikkeling en uitvoering van de opleiding waardering voor de praktijkdeskundigheid van het docententeam. Maar zij vindt het toch belangrijk om ook werkveldpartners met een brede en meer onafhankelijke kritische blik van buiten – als ‘critical friends’ – te betrekken bij deze nieuwe opleiding. Uit het gesprek met het werkveld kwamen vanuit hun rol als werkgever ideeën en vraagstukken naar boven die waardevol zijn voor een systematische afstemming met het bredere werkveld. Dit kan andersom ook gelden voor het borgen van de relevantie van het programma en de keuzes die het docententeam overweegt. De opleiding kan zelf actieve werkveldprofessionals kiezen die passen bij de dynamiek van de opleiding en het werkveld.

Engelse naam

De opleiding geeft aan dat er – voor zover bekend – internationaal geen voorbeelden van een Ad AC zijn. De Engelse naam Architectural Crafts staat voor het verdiepende architectonische vakmanschap. Dit sluit aan bij de eerder genoemde onderwijsvisie van ‘critical thinking’ en ‘critical making’. De ambachtelijke ervaring wordt ook zichtbaar in de werkplaatsen in de leeromgeving (zie verder 6.2). De Engelse term ‘craft’ is daarbij een gebruikelijk leenwoord dat internationaal herkenbaar is. Het panel vindt de Engelse naam voor de opleiding zodoende passend.

Samengevat vindt het panel dat de opleiding Ad AC een opleiding is met een duidelijk en passend profiel en leerresultaten die voldoende aansluiten bij NLQF niveau 5. Door het gevraagde reflectievermogen en onderzoek blijft er bij deze nieuwe graad wel aandacht nodig voor het onderscheid met niveau 6. Belangrijk is dat dit onderscheid – zoals de opleiding zelf ook aangeeft – scherp en zichtbaar is voor docenten, studenten en werkveld. Hoewel het panel de werkvelddeskundigheid binnen de opleiding waardeert, beveelt zij wel aan om – aanvullend – de structurele betrokkenheid en de rol van het werkveld als ‘critical friend’ bij deze nieuwe opleiding vorm te geven. De Engelse naam is volgens het panel passend voor de opleiding.

6.2 Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Programma

De opleiding biedt een onderwijsprogramma aan van twee studiejaar waarin de student wordt opgeleid tot een onafhankelijke kritisch denkende ontwerper. Daarbij ontwikkelt de student zich in studiejaar 1 tot de onderzoekende maker-in-opleiding (niveau 1) en in studiejaar 2 tot de zelfstandige, contextbewuste ontwerper (niveau 2). De opleiding heeft voor beide niveaus een beschrijving gemaakt van het projectonderwijs, het vaardigheidsonderwijs en het theorieonderwijs. Het eindniveau (NLQF niveau 5) wordt behaald tijdens het afstuderen.

Het onderwijsprogramma bestaat uit acht onderwijsperioden van tien weken. In elk van de perioden 1-6 staat een project met een thema centraal, in de perioden 7-8 werken studenten aan een individuele afstudeeropdracht. Een voorbeeld van een thema is: 'The climate decade'. In dit project in periode 4 leren studenten 'dat alles wat ze doen, hoe innovatief of passend ook, impact zal hebben. Zo worden zij zich bewust van de gevolgen en waarde van hun keuzes.' Het project 'Follow the sun' leert studenten in periode 5 'om hun perceptie van wat design is te veranderen. Daarbij ontdekken zij dat design niet altijd tastbaar is, het heeft niet altijd een vorm.'

Studenten kunnen in elke onderwijsperiode 15 EC behalen, onderverdeeld in projectonderwijs (7 EC), vaardigheden (5 EC) en theorie (3 EC). Vaardigheden en theorie worden zowel apart gedoceerd, als in het project geïntegreerd. Bij vaardigheden gaat het bijvoorbeeld om presentatietechnieken, digitale vaardigheden en constructieel. Een voorbeeld van theorieonderwijs is architectuur- en designgeschiedenis.

Afstudeertraject

Voor het afstuderen staat 30 EC. Het afstudeertraject bestaat uit een individuele afstudeeropdracht waarin de student zelfstandig en onder begeleiding werkt aan een eigen opdracht of thema. In het afstudeerproject komen theorie, ontwerp en vaardigheden samen. De student schrijft een theoretische onderbouwing in de vorm van een essay, scriptie, thesis of een tussenvorm. De opleiding kan volgens het panel duidelijker zijn wat zij onder elke vorm verstaat en wat er van de student wordt verwacht. Tijdens het locatiebezoek is besproken of de vorm van de theoretische onderbouwing past bij een Ad-opleiding. Het panel is het met de opleiding eens dat dit gedeelte van het afstudeerproject een goed beeld kan geven van de communicatievaardigheden en het proces en de denkwijze van de student. Maar volgens het panel kan de koppeling met het maakgedeelte sterker en kunnen ook andere presentatievormen van theoretische onderbouwing in de functie van assistent ontwerper passend zijn. Hiervoor is ook de afstemming met de verwachtingen van het werkveld belangrijk.

Het panel vindt dat de beoogde leerresultaten duidelijk herkenbaar zijn uitgewerkt in het programma. In elke onderwijsperiode komen in het project de zeven competenties aan bod. In de bijbehorende beschrijvingen van de inhoud, leerdoel en opgave is een toenemende complexiteit en verdieping zichtbaar. Dit geldt ook voor het vaardigheden- en theorieonderwijs. Dit sluit goed aan bij de beoogde ontwikkeling van onderzoekende maker-in-opleiding naar het eindniveau. De thema's en leeractiviteiten zijn actueel en inspirerend. Een aandachtspunt is volgens het panel de koppeling van de leeractiviteiten aan casussen uit het werkveld. Het werkveld geeft aan hiervan wel

voorbeelden te kunnen aanleveren. Het panel denkt dat studenten dan ook een beter beeld krijgen van het werkveld. Met de opleiding is bij het locatiebezoek ook gesproken over een stage in de beroepspraktijk. In het programma is daar nu geen ruimte voor. Daarin ligt de focus op ontwikkeling van de student als ontwerper en persoon en op crafts. Het panel vindt het een goed plan dat de opleiding – zoals zij zelf aangeeft – wel de meerwaarde en vormgeving van een stage gaat onderzoeken.

Bij het locatiebezoek is ook de rol van AI in het programma van de opleiding besproken. De opleiding en het werkveld vinden het belangrijk dat studenten iets kunnen maken met behulp van AI (AI als craft), maar ook kritisch leren denken over wat het systeem voor de gebruiker maakt. Een instellingsbrede AI-visie van Zuyd Hogeschool is in ontwikkeling. Het panel vindt het belangrijk dat de grenzen van wat met AI kan en wat (ethisch gesproken) mag, duidelijk zijn voor de student.

Didactische aanpak en begeleiding

De onderwijsvisie van 'critical thinking' en 'critical making' is de basis voor de didactische en fysieke leeromgeving van de opleiding. De student leert in kleine groepen aan de hand van projectmatig ontwerpen en het onderzoeken van context en ontwerp. In de thematische projecten zijn docenten vakspecialist, coach en onderzoekspartner voor de student. In de booklets staat voor elke onderwijsperiode het onderwijs in stappen voor de student uitgewerkt. De docent begeleidt de student en geeft feedback. Hierdoor begrijpt de student de vraagstelling van de opdracht steeds beter. Docenten stemmen daarbij af op de (verschillende) uitgangssituaties en talenten van studenten.

In de werkplaatsen begeleiden de meestersmakers studenten bij het maken. Dit gebeurt zowel vanuit theoretische kaders als vanuit technische mogelijkheden. Daarbij stimuleren zij de reflectie van studenten op het doorlopen proces en het beargumenteren van keuzes. Elke student heeft ook een vaste studiebegeleider, die niet alleen de voortgang bewaakt, maar ook fungeert als sparringpartner bij reflectie en professionele ontwikkeling. Daarnaast kunnen studenten laagdrempelig gebruik maken van aanvullende begeleidingstrajecten binnen de academie en het bredere Zuyd-netwerk. Bij het locatiebezoek is gesproken over de duurzame haalbaarheid van de intensieve begeleiding van studenten. Het panel vindt het een goed idee dat de opleiding bezig is met het zoeken van oplossingen hiervoor, zoals de mogelijkheid van begeleiding in groepen.

Voor het panel is in de leeromgeving zichtbaar dat in de begeleiding van studenten maatwerk en talentontwikkeling centraal staan. Toch ziet het panel ook een keerzijde: de opdrachten zijn nog beperkt concreet geformuleerd en er wordt veel zelfsturing en zelfstandigheid van studenten gevraagd. Het panel beveelt daarom aan het Ad-specifieke pedagogisch-didactisch model nader uit te werken. Bijvoorbeeld door een intensieve koppeling tussen theorie en praktijk met een sterke focus op toepasbaarheid en coaching voor zelfsturing. Met meer structuur in de eerste fase van hun opleiding kunnen studenten vanaf de start effectief leren en zich voldoende ontwikkelen binnen de twee studie jaren.

Community en opleidingsspecifieke voorzieningen

De (tijdelijke) fysieke leeromgeving is afgestemd op de dynamiek van het kunstonderwijs. De open ateliers, werkplaatsen en studio's stimuleren samenwerking, experiment en dialoog. Voor alle studenten van de kunstopleidingen zijn zeven werkplaatsen (hout, metaal, edelsmeden, grafiek, media, keramiek en print) beschikbaar. Elke werkplaats heeft een grote variëteit aan materialen en machines waarmee studenten zelfstandig kunnen experimenteren. Ad-studenten gaan bij de start van de opleiding alle werkplaatsen af en leren hier ook om veilig te werken. Tijdens het locatiebezoek heeft het panel hier een positief beeld van gekregen. Sterk punt is dat studenten en docenten een community vormen. De dagelijkse ontmoeting in ateliers en werkplaatsen en gezamenlijke activiteiten van de AAM dragen bij aan de ontwikkeling van de identiteit als ontwerper.

Zuyd Hogeschool voert een actief inclusief beleid voor studenten met een functiebeperking. Waar nodig worden in overleg maatwerkvoorzieningen getroffen. De opleiding geeft aan dat bij de verbouwing van de locatie Herdenkingsplein de toegankelijkheid van het gebouw verder wordt verbeterd.

Instroom, doorstroom en uitstroom

De opleiding wil in september 2026 starten met een groep van 10 studenten en daarna met 20 studenten per jaar. Via een verplichte toelatingsprocedure beoordeelt de opleiding de motivatie van de student, het portfolio en het ontwikkelpotentieel. Daarbij gaat het er om of de student voldoende artistieke aanleg bezit. In de toelatingsprocedure werken studenten op locatie aan een kleinschalige opdracht en ervaren zo zelf of de opleiding bij hen past. Een breed samengesteld team van docenten beoordeelt de geschiktheid van de student. Via een gezamenlijke kalibratiesessie wordt gezorgd voor een zorgvuldige toelatingsbeslissing. Het panel vindt het belangrijk dat de opleiding duidelijke informatie geeft over de toelatingsprocedure.

De opleiding geeft aan dat studenten na de Ad kunnen doorstromen naar een verkorte bachelor. Voor de bacheloropleiding Vormgeving van AAM geldt dat studenten hiervoor de normale toelatingsprocedure moeten volgen. Het panel adviseert om informatie over de doorstroommogelijkheden concreet op te nemen in de informatie aan studenten en hierbij het landelijke Doorstroomkader Ad-Bachelor te hanteren.

Docententeam

De opleiding heeft voldoende docenten en instructeurs. Voor de docenten geldt dat zij ook een didactische of coachopleiding hebben gevolgd. Veel docenten zijn ook actief als architect, ontwerper of onderzoeker in de beroepspraktijk. Zij kunnen zo actuele praktijkkennis met studenten delen. De docenten geven aan als team goed in staat te zijn om de diverse maatschappelijke thema's vanuit de rol van ontwerper in de opleiding te brengen. Teamontwikkeling richt zich op collectieve curriculumvernieuwing, praktijkonderzoek en inclusieve didactiek. Het panel ziet een betrokken en enthousiast docententeam.

Internationalisering

Net als de andere opleidingen binnen de AAM heeft de Ad een euregionale herkenbaarheid. De opleiding kiest bewust voor een Nederlandstalige opleiding omdat dit aantrekkelijk is voor de Ad doelgroep en het werkveld. Op de literatuurlijst staat

een mix van Nederlandse en Engelstalige literatuur. Het panel vindt het internationale karakter voor de Ad-opleiding voldoende.

Samengevat vindt het panel dat de leeromgeving van de Ad AC een eigentijdse aanpak van het onderwijs faciliteert. Eigentijds vanwege het projectmatige onderwijs rond actuele thema's met goede faciliteiten voor vaardigheidsonderwijs in kleine groepen en een intensieve begeleiding. Het docententeam is deskundig, enthousiast en betrokken. Studenten volgen een programma waarin het 'Maastrichtse profiel' in de keuzes herkenbaar is en de opleiding ook in de leeromgeving een eigen gezicht geeft. In deze leeromgeving is het voor studenten mogelijk om de beoogde leerresultaten te realiseren. Belangrijk is wel dat het programma voldoende houvast biedt voor de Ad-student. Daarom beveelt het panel aan om de Ad-specifieke didactiek nog verder uit te werken in de structuur en sturing in het programma van de opleiding. De leeromgeving kan worden verrijkt door het bredere werkveld bij de doorontwikkeling van het programma te betrekken. Het panel beveelt aan om te zorgen voor volledige en duidelijke informatie aan studenten. De opleiding kan tenslotte de vorm van de theoretische onderbouwing van het afstudeerwerk duidelijker neerzetten.

6.3 **Standaard 3: Toetsing**

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Oordeel

Voldoet ten dele.

Bevindingen en overwegingen

Toetsvisie

De opleiding hanteert een 'practice-based integrated assessment benadering'. De kern van de toetsing is project gebaseerd. Alle onderdelen van het programma worden zoveel mogelijk geïntegreerd beoordeeld in de eindbeoordeling per onderwijsperiode. Het eindoordeel over het projectwerk en het individuele leerproces leidt tot een cijfer of kwalificatie. Naast deze summatieve beoordeling is het toetsproces ook formatief ingericht. Tijdens de onderwijsperiode vindt een continue dialoog plaats tussen student en docenten. Daarbij worden ontwerpkeuzes, kennisintegratie en professionele vaardigheden besproken en bijgestuurd. Deze benadering sluit aan bij de onderwijsvisie van de opleiding waarin leren en toetsen als één continu en betekenisvol proces worden beschouwd.

Het panel vindt de toetsing herkenbaar competentiegericht. Zij vindt het passend dat de opleiding een manier van toetsing kiest waarin studenten minder afhankelijk zijn van één toetsmoment. De continue dialoog vormt daarbij een mooie basis voor de begeleiding van de ontwikkeling van de student.

Uitvoering van de toetsing

In het programma van de onderwijsperiodes 1-6 zijn twee toetsmomenten opgenomen. In week 7 van een periode is er een eerste presentatie waar studenten formatieve feedback krijgen op hun afgeronde ontwerp. Daarna wordt in week 10 bij een tweede presentatie het projectresultaat, het projectproces en de individuele ontwikkeling van de student summatief beoordeeld. In de tussentijd heeft de student

de kans om het ontwerp te verbeteren. De mate waarin de student de feedback heeft begrepen, wordt ook betrokken in de eindbeoordeling.

De basis voor de feedback en beoordeling ligt in de beschrijving van de leeruitkomsten bij de zeven competenties van de Ad AC. Voor de eindbeoordeling per periode gebruikt de opleiding een evaluatieformulier waarop een lijst van deze competenties staat vermeld voor de beoordeling van respectievelijk het project, de vaardigheden en de theorie. Naast de narratieve feedback krijgt de student bij de eindbeoordeling cijfers op een schaal van 1-10. Het docententeam vindt dat het geven van een cijfer op gespannen voet staat met de narratieve beoordeling die voorop moet staan. Het panel is het hiermee eens, maar begrijpt ook dat de opleiding met cijfers gaat werken vanwege de afspraken binnen de kunstopleidingen. Aandachtspunt is volgens het panel dat naast het cijfer ook de narratieve beoordeling dient te worden vastgelegd in het leermanagementsysteem. Het panel is positief over het plan van de opleiding om te gaan werken met een ontwikkelportfolio voor de student.

Eindbeoordeling per periode

De eindbeoordeling in periode 1-6 is een intersubjectieve beoordeling die volgens de opleiding goed past bij kunst- en architectuuronderwijs. Bij de individuele periodebeoordeling van de student werkt de opleiding met het vierogenprincipe: er zijn minimaal twee docenten uit het docententeam betrokken. Zij komen in overleg met elkaar (door het afwegen van invalshoeken) tot een beoordeling die transparant wordt gemaakt voor de student. Dit gebeurt door op het evaluatieformulier elke competentie te waarderen en van samenhangende narratieve feedback te voorzien. Het docententeam geeft aan dat het daarbij veel meer over interpretatie gaat dan over 'strak toetsen'. De beoordelaars bespreken met de student wat zij hadden verwacht en wat de student heeft geleverd. Ze komen tot deze waardering aan de hand van vastgelegde gespreksonderwerpen (die zijn afgeleid van competenties, leeruitkomsten en periodebeelden). Studenten krijgen zo volgens de opleiding inzicht in hun ontwikkeling ten opzichte van het gevraagde niveau. Er vinden regelmatig kalibratiesessies plaats met de beoordelaars.

Afstuderen

De student rondt de opleiding in periode 7 en 8 af met een ontwerponderzoek naar een zelf gekozen opdracht of thema. Met een begeleidingsteam werkt de student toe naar een afstudeerproject waarin theorie, ontwerp en vaardigheden samenkomen. De toetsing van het afstuderen is een zorgvuldig gewogen intersubjectieve beoordeling van het gehele traject. Zowel de ontwerpuitkomst als het onderliggende onderzoeks- en denkproces worden meegenomen in de beoordeling. De commissie van examinatoren bestaat uit: de mentoren, de afstudeercoördinator (voorzitter) en één externe deskundige. De externe deskundige heeft een adviserende rol. Na de presentatie van het afstudeerwerk en een mondelinge verdediging door de student, beoordeelt de commissie van examinatoren het afstudeerwerk in een besloten zitting en stelt een rapport op voor de diploma-uitreiking.

Het panel is kritisch op deze open werkwijze bij de toetsing en vindt dat het gevraagde niveau van reflectie ambitieus is voor een opleiding op niveau 5. Zo zijn in de booklets de resultaten heel open geformuleerd. Bijvoorbeeld in periode 1: 'Je bent vrij om zelf te bepalen welke vorm je eindresultaat aanneemt. Dat kan een schaalmodel zijn, een video, een presentatie, een paar schetsen.' Het panel denkt dat dit de AD-student ook

veel onduidelijkheid kan geven. Ad-studenten hebben behoefte aan duidelijke richtlijnen en hebben meer sturing nodig om inzicht te krijgen in hun ontwikkeling. Daarmee wordt voorkomen dat zij 'verdwalen' in de openheid van de beoordeling. Ook ziet het panel mogelijke risico's voor de navolgbaarheid en gelijke beoordeling van studenten met cijfers op een schaal van 1-10. Het panel verbindt hier dan ook voorwaarden aan. Om de toetsing transparant en navolgbaar te maken voor studenten en docenten is een concretere uitwerking van de beoordelingscriteria nodig. Het panel vindt dat in de informatie aan studenten de wijze waarop de beoordeling tot stand komt en de beoordelaars duidelijk moet worden vastgelegd. Dit staat niet beschreven in de booklets en dit is niet in lijn met de OER. Een ander aandachtspunt zijn de afspraken voor het gebruik van AI bij het afstudeerwerk.

Examencommissie

In november 2025 start een nieuwe brede examencommissie die is verbonden aan meer kunsten- en ontwerpopleidingen. De examencommissie van de AAM waar de Ad onder valt, gaat op in deze examencommissie. De brede examencommissie past bij het doel om de eigenheid van de beoordeling van de creatieve opleidingen te versterken en de intersubjectiviteit beter te borgen. Docenten gaan bijvoorbeeld een specifieke SKE volgen die is gericht op de examinering passend bij kunst- en ontwerpopleidingen. Via de examencommissie delen opleidingen kennis en ervaringen en ontwikkelen zij een gezamenlijke kritische blik. De examencommissie borgt het eindniveau en de kwaliteit van toetsen en examens. Zij verricht een controlerende rol op de uitvoering van het toetsbeleid en adviseert het management van de opleiding hierover.

Het panel vindt de keuze voor een brede examencommissie een goede ontwikkeling. Het is positief dat hierdoor ervaringen kritisch worden uitgewisseld tussen opleidingen. De borging lijkt adequaat te zijn ingezet in lijn met het beleid van de AAM en Zuyd Hogeschool. Het panel constateert echter dat er in de nieuwe examencommissie nog onvoldoende beeld bestaat van wat het niveau van de Ad-opleiding inhoudt. Dit vormt een risico voor het borgen van het deskundig beoordelen van het eindniveau en de kwaliteit van toetsing bij deze nieuwe opleiding. Het panel verbindt hier daarom voorwaarden aan. Het panel acht de opleiding in staat om dit risico op korte termijn te minimaliseren door Ad-expertise in de examencommissie op te nemen.

Samengevat vindt het panel dat de uitgangspunten en ambities van de toetsvisie voor de Ad AC passen bij het competentiegericht en artistieke karakter van de opleiding. De uitwerking van de toetsing en beoordeling voor de student zodat deze passend is voor niveau 5, verdient echter nog aandacht. Het panel ziet hier een risico omdat voor de Ad-student een duidelijke structuur en concrete uitwerking en informatie nodig zijn. Concretere beoordelingscriteria zijn ook belangrijk voor de navolgbaarheid en gelijke beoordeling van studenten. Het panel is positief over de ontwikkeling die wordt ingezet met de nieuwe brede examencommissie. Het panel ziet echter nog wel risico's voor het borgen van het beoogde eindniveau, omdat de nieuwe examencommissie hiervoor nog over te weinig deskundigheid beschikt. Hier kan de opleiding leren van andere Ad-opleidingen binnen Zuyd Hogeschool.

Op basis van het voorgaande komt het panel tot het oordeel voldoet ten dele op standaard 3.

De opleiding voldoet in belangrijke mate aan de basiskwaliteit, maar om te zorgen/borgen dat de opleiding volledig aan de basiskwaliteit voldoet, legt het panel de volgende voorwaarden op:

- Geef duidelijke richtlijnen en beoordelingscriteria, zodat de student precies weet wat er wordt verwacht en hoe het werk beoordeeld zal worden;
- Zorg voor Ad-expertise in de examencommissie zodat de examencommissie het eindniveau van de opleiding goed kan borgen.

Voor de termijn om aan de voorwaarden te voldoen adviseert het panel een periode van 1 jaar.

6.4 Graad

Het panel adviseert om de volgende graad aan de opleiding toe te kennen:
Associate degree.

Afkortingen

AC	Architectural Crafts
AAM	Architectuur Academie Maastricht
Ad	Associate degree
EC	European Credits
hbo	hoger beroepsonderwijs
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
TNO	toets nieuwe opleiding
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de
NVAO met het oog op de toetsing van de nieuwe opleiding
Associate degree Architectural Crafts van Zuyd Hogeschool.

Aanvraagnummer: 3257

Colofon
Rapport Toets Nieuwe Opleiding
Samenstelling: NVAO NEDERLAND
Versie: 1.01.01 (1 september 2024)

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Accreditation Organisation of the Netherlands and Flanders

Parkstraat 83 • 2514 JG Den Haag
P.O. Box 85498 • 2508 CD The Hague
The Netherlands

T +31 (0)70 312 23 00
E info@nvao.net
www.nvao.net